

G2g ff lesgeven! Over chattaal

Doelgroep	primair onderwijs
Vorbereidingstijd	10-15 min.
Lesduur	2 x 40 min.
Kerdoelen (herzien sep. '24)	5 (doelgericht spreken en schrijven) 6 (creatief taal gebruiken) 11 (reflecteren op taalactiviteiten) 12 (vorm en betekenis beschouwen) 13 (spelling, formulering en interpunctie) 14 (talige identiteit)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	systemisch (hoe werkt taal) individueel (wat betekent taal voor mij) sociaal cultureel (hoe werkt taal in groepen en samenlevingen)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	Individueel, in groepjes en klassikaal
Materiaal/benodigdheden	digibord, Mentimeter quiz, uitgeprinte invulbladen, pen & papier
Thematiek	taalvariatie, digitale communicatie
Competenties	observeren, creatief taalgebruik, reflecteren

Bronnen:

- ‘Texting makes you illiterate’ door Abby Kaplan (2016)
- ‘Chattaal’ door Margot Denolf, Jana Deschamps, Sara VandenBossche
- ‘Chattaal’ door Daan Minnen & Stef van Aken (2020-2021)

Achtergrond

Veel volwassenen maken zich zorgen over het taalgebruik van kinderen en jongeren in apps. Ze denken dat al dat gechat leidt tot slechtere taalbeheersing.

Taalwetenschapper Abby Kaplan (2016) stelt echter dat chattaal juist taalinzicht en creativiteit vereist. Ze beschrijft verschillende afkortingsvormen (afkortingen, symbolen en fonetische spelling) die een beroep doen op taalvaardigheid. Chattaal kent namelijk bepaalde regels, en vraagt van jongeren dat ze:

- Begrijpen hoe woorden correct gespeld worden.
- Klinkers kunnen omzetten naar tekens of cijfers (zoals ‘w8’).
- De emotie van een berichtje aanvoelen en daarop inspelen met symbolen, leestekens of emoji’s.
- Kunnen code switchen — bewust wisselen tussen informeel en formeel taalgebruik.

Uit meerdere studies blijkt dan ook dat jongeren die goed zijn in chattaal, ook goed zijn in schoolse taalvaardigheid. Chattaal is dus geen bedreiging, maar eerder een extra domein waarin jongeren taal oefenen.

In deze les worden leerlingen zich bewust van de ‘taaltrucjes’ die zij zelf toepassen, en wat dit inhoudt voor hun taalvaardigheid.

Les I: quiz (individueel en klassikaal)

Voorbereiding docent

1. Ga naar [mentimeter.com](https://www.mentimeter.com) > klik op New Menti > kies Start from scratch.
2. Voeg zes dia's toe met het vraagtype Open-ended question.
3. Geef elke dia het label: “Hoe zou je dit zeggen?”
4. Voeg op elke dia één van de onderstaande zinnen toe in het Ask your question here...-veld:
 - *Hey, hoe gaat het? Waarschijnlijk ben je niet naar school gekomen omdat we morgen die toets hebben. Succes met leren.*
 - *Al mijn vrienden zijn in de stad nu, maar ik mocht niet mee van m'n moeder. Ik zie heel de tijd foto's op Snapchat. Ik had er echt graag bij willen zijn.*
 - *Ik kan nu niet praten, ben onderweg. Ik zie je zo!*
 - *Kom, we gaan wat eten halen in de winkel.*
 - *Ik kan niet mee, ik heb geen geld op het moment.*
 - *Als ik eerlijk ben, vind ik hem echt niet aardig. Hij doet altijd zo stoer.*
5. Nodig de leerlingen uit om mee te doen via Share > QR-code > Download. Toon de code op het bord.

Instructies aan de leerlingen

Vraag de leerlingen de zinnen te vertalen naar **hun** chattaal. Hoe zouden zij dit tegen een vriend zeggen? Ze kunnen afkortingen, symbolen, emoji's, wat ze maar willen gebruiken, als ze dat maar doen op een manier die ze gewend zijn en zelf begrijpen.

Vergelijk tijdens of na het maken van de quiz de zinnen klassikaal.

- Wat zijn de kortste zinnen (dus met zo veel mogelijk afkortingen) die zijn gemaakt?
- Welke afkortingen en woorden komen veel voor?
- Gebruiken jullie deze stijl ook als jullie praten?
- Is dit ‘goede’ taal?

Discussie en uitleg over chattaal (klassikaal)

Schrijf deze stelling op het bord:

Door al dat appen en afkorten kunnen kinderen geen normale zinnen meer schrijven.

Vraag de klas wat ze hiervan vinden.

Leg uit dat chattaal niet zomaar ‘slordige’ of ‘foute’ taal is, maar een efficiënte, creatieve, en contextafhankelijke manier om te communiceren. Het vraagt juist om veel taalinzicht. Er zijn zelfs (ongeschreven) regels in te herkennen:

Drie basisprincipes van chattaal:

1. Schrijven zoals je iets uitspreekt.
Bijvoorbeeld *lofjoe*, *kweenie*, *moggeh*, *QT (Engels)*, *cya (Engels)*.
2. Snel schrijven (d.m.v. afkortingen, symbolen en getalletters).
Bijvoorbeeld *omw*, *brb*, *sws*, *w8*, *suc6*.
3. Emotie overbrengen in tekens (d.m.v. emoji's, herhaling, hoofdlettergebruik, leestekens).
Bijvoorbeeld *OKE!!!*, *oke :)*, *ok*.

Onderzoek laat zien dat mensen die goed zijn in chattaal, ook goed zijn in standaardtaal. Dat komt omdat het juist veel taalinzicht en creativiteit vraagt:

- Je moet weten hoe woorden gespeld worden om ze te kunnen afkorten.
- Je moet klanken kunnen koppelen aan letters en symbolen (dit werd in het Oude Egypte al gedaan door middel van hiërogliefen!).
- Je moet je taalgebruik kunnen aanpassen aan de situatie.

Afkortingen zijn daarnaast niets nieuws: ze worden al eeuwenlang gebruikt, ook in formele taal (zoals *wc*, *tv*, *a.u.b.*, etc.).

Opdracht (individueel of in groepjes en klassikaal)

Er zijn verschillende vormen van afkortingen. Deel de geprinte invulbladen uit waarop leerlingen afkortingen kunnen onderverdelen op vorm. Dit laat leerlingen zien dat er logica en creativiteit achter hun taalgebruik zit.

Bespreek daarna met de klas:

- Wat vinden jullie van deze regels en structuren? Verandert het hoe jullie denken over chattaal? Is het verrassend of juist logisch?
- Passen jullie je chattaal expres aan in verschillende situaties?
- Zorgt het gebruik van chattaal wel eens tot een miscommunicatie?

Thuisopdracht

Vraag leerlingen om de komende week extra te letten op momenten waarop chattaal (bij henzelf of anderen) zorgt voor grappige situaties, verwarring of een miscommunicatie. De volgende les gaat hierop door.

Les 2

Start de les met de thuisopdracht: laat een aantal leerlingen hun voorbeeld van (mis)communicatie in chattaal delen. Wat viel hen op?

Opdracht en discussie (klassikaal)

Chattaal laat veel ruimte voor interpretatie en dus gevoelig is voor miscommunicatie. Ook heel subtiele toevoegingen, of juist weglatingen, hebben betekenis. Presenteer het document **‘chattaal – verschillen in reacties’** op het bord. Je ziet hierin verschillende manieren om **nee** te zeggen na de vraag: *Hey, je was erg stil vandaag. Is er iets aan de hand?* Op de laatste pagina staan de reacties allemaal bij elkaar.

- Hoe interpreteren de leerlingen elk van deze reacties? Welke voelt koud, afstandelijk, boos, sarcastisch, geruststellend?
- Wat zorgt voor een andere toon?
- Wat zijn nog meer mogelijkheden om met ‘nee’ te antwoorden, en wat voor een betekenis hebben die?

Bespreek daarna:

- Wat doe je zelf om misverstanden te voorkomen?
- Herkennen jullie het idee dat je ‘tussen de regels’ leest in chatberichten?

Opdracht (in groepjes)

Laat leerlingen individueel of in tweetallen een miniwoordenboek samenstellen met:

- Tien woorden of uitdrukkingen uit hun eigen chattaal
- De standaardtaal-vertaling erbij
- Uitleg van wanneer en met wie je het gebruikt
- Eén woord of afkorting die alleen in hun vriendengroep gebruikt wordt